

OM JORDVURDERING OG KORNLIGNING

Af

Viggo Bentzon.

I.

Det nedarvede Vurderingsgrundlag for Skat paa Landbrugsjord, Hartkornet, tog Jordens botaniske Ydeevne til Udgangspunkt og tilstræbte ved en omhyggelig sagkyndig Bonitering af alle Landets enkelte Jordstykker at bestemme hvert enkelt Matrikulsnummers samlede Hartkornsværdi.

Da Ejendomsskyldsloven af 15. Maj 1903 stod paa Dagsordenen, var denne Matrikulering, saa dygtigt og grundigt den end oprindeligt var gennemført, meget forældet. Dels havde Jordernes indbyrdes Værdiforhold i botanisk Ydeevne mange Steder forskudt sig ret stærkt, især saaledes at lavere, ofte stærkere, Jorder, der tidligere var sure og ufrugtbare, gennem Dræning og anden Kultivering var blevet langt værdifuldere og derfor var gaaet stærkt frem i Forhold til højere, tørere og navnlig lettere Jorder. Dels havde Samfundsudviklingen og Økonomiens Ændring fra Hjemmeforbrug til stadig forøget Afsætning af en Produktion paa

Grundlag af ogsaa indkøbte Foderremner medført, at Beliggenheden i stærkt stigende Grad paavirkede Landbrugsværdien, ligesom den mange Steder skabte en Udparcellerings- og Bebyggelsesværdi ved at gøre Jorden egnet til de pr. Arealenhed værdifuldere mindre Brug eller til egentlig bymæssig Bebyggelse. Nye Veje, Jernbaner og Kanaler muliggjorde ogsaa Jordens særlige Udnyttelse for Industri af forskellig Art.

Disse Hensyn begrundede Lov af 15. Maj 1903 om Ejendomsskyld, hvis Vurderingsprincip (§ 2) var den enkelte faste Ejendoms Værdi i Handel og Vandel uden Besætning, Inventarium, Maskiner og andet Driftsmateriel. Der skulde foretages en Hovedvurdering hvert 10de Aar, første Gang dog allerede efter 5 Aars Forløb; men efter Vurderingerne i 1904 og 1909 kom, i Følge Lov af 22. December 1915, en Vurdering allerede i 1916. Den 10-aarige Periode skulde nemlig efter denne Lov afløses af en 3-aarig, da man skønnede, at Værdiændringerne blev for store gennem det længere Tidsrum, ligesom man med den kortere Vurderingsperiode kunde give Afkald paa de tvungne Omvurderinger, der fandt Sted i Tilfælde af Tilkøb og Frasalg af Jord eller ved Bygningsforandringer, og som i mange Tilfælde følte som en Uretfærdighed. Den Vurdering, som efter Loven af 1915 skulde ske i 1919, er nu ved Lov 21. Dec. 1918 udsat til 1920, og selv om herved den af Krigen skabte overordentlige Usikkerhed i Værdi- og Prisforhold har været ret bestemmende, er det dog muligt, at Erfaringen ogsaa af andre Grunde vil fæstne sig ved en noget længere Periode end tre Aar som den mest praktiske.

II.

Loven af 1903 opgav den tidligere specialsagkyndige (landinspektørmæssige) Bestemmelse af Jords Ydeevne, og søgte at udnytte de udpræget lokalkyndige Vurderingsmænds Opfattelse af Egnens Priser og de enkelte Ejendommens Værdi efter en fornuftig Købers Normalskøn. Som Forholdene har været, i alt Fald indtil de sidste af Verdenskrigen bestemte Aar, har dette Skøn, der dannede Udgangspunktet for Bedømmelsen af den enkelte Ejendom med dens særlige Forhold, gennemgaaende omfattet Landejendommene med Bygninger og Indretninger, normalt prioriterede og forsynede med en normal Besætning. Det har altid voldet visse Vanskeligheder, at man som Ejendoms-skyldsvurdering skulde naa ned til en Sum, hvori der var set bort fra den Del af Ejendommens samlede Værdi, der repræsenteres af Besætning og Inventarium. Nu opstod der imidlertid en social og politisk Bevægelse, der krævede endnu mere fradraget, i hvert Fald skulde der ogsaa ses bort fra Bygninger og lignende Indretninger, saaledes at man vurderede Jorden alene. Der vilde da i en vis Forstand ske en Tilbagevenden til Hartkornsansættelsen, kun at man nu ogsaa tog Beliggenhedsværdier og de særlige Værdier, Jorden gemte, som f. Eks. Kalk, i Betragtning, og saaledes at man i kortere Perioder gentog en Revision af Ansættelserne efter de svingende Handels- og Vandels-Priser (eller -Værdier).

Rent vurderingsteknisk vilde en saadan Jordvurdering da medføre en forøget Vanskelighed, idet man her gik endnu længere bort fra Skønnets Udgangs-

punkt: fornuftige Køberes Bud paa en almindelig vel-forsynet Ejendom som den foreliggende Driftsenhed, der udgjordes af Jord, Bygninger, Besætning og Driftsmateriel. Men maaske kunde man dog overvinde Vanskelighederne ved at fastholde den samme Arbejds-metode, som nu er udviklet for Ejendomsskyldsvurderingen: Uden at man slipper det Vurderingsmiddel, der ligger i Lokalkendskaben om hver enkelt Ejendoms Værdi og Ydeevne, skaber man en kraftig centraliseret Ledelse af hele Landets Jordvurderingsarbejde, idet de overordnede Myndigheder, særlig Over-Skyldraadet, men delvis ogsaa Vurderingsformændene, fastslaar og indarbejder fastere Principper for Vurderingen, og gennem Prøvevurderinger af typiske Ejendomme Landet over lægger ligesom et Net af Fikspunkter, hvor ud fra alle de enkelte Vurderinger kan reguleres. Man har ogsaa for Landejendommens Vedkommende maaske en vis Mulighed for at efterligne de mere mekaniske, mere matematiske og udregningsmæssige Metoder, som i fremmede Lande med stor Dygtighed og praktisk Held er bragte i Anvendelse for Vurdering af Byer og Byggegrunde, særlig det amerikanske „Somer“'ske System.

Men foruden de vurderingstekniske Hensyn den lykkeligste Forening at Lægmandens Skøn og Fagmandens Beregninger — kom der skattemæssige, sociale Betragtninger. Først og fremmest, eller dog skarpest krævende, den mægtige george'istiske Bevægelse, der fordrede Skatten lagt paa de samfundsskabte og naturgivne Værdier: Jorden, saaledes som Generationen forefandt den udviklet — eller maaske endog blot „den nøgne Jord“, selve det naturgivne Grundlag;

medens de arbejdsskabte Værdier, alt hvad der skyldtes Menneskenes eller dog den sidste Generations og især selve den nuværende Dyrkers Flid, hans Bygninger og Kulturarbejder, burde lettes for Skattebyrde og især ikke omvendt rammes særlig haardt. Kernen i denne Betragtning kan sikkert mange tiltræde, selv om de ikke iøvrigt regner sig for George'ister og derfor ikke vilde basere Skat alene eller aldeles overvejende paa dette Grundlag. Desuden har der vistnok raadet en om end vagere Følelse af, at Jorden som det mere blivende og konstante var et sikrere Skattegrundlag end Bygninger og Indretninger, hvis Værdi er svingende og svindende (skal amortiseres).

Hvorom alt er: Tendensen henimod en særlig Jordvurdering og en særlig Jordskyld førte til, at Regeringen i 1911 og 1912 lod foretage Prøvevurderinger af Dele af Danmarks Jord, baade paa Land og i By, alt ved Over-Skyldraadets Foranstaltning. Disse Prøvevurderinger tilstræbte bl. a. i et af sine Forsøg („A-Vurderingen“, i Modsætning til „B-Vurderingen“) at gaa noget bort fra Handelsværdien for hver enkelt Landejendom og at nærme sig et Værdibegreb, der var mere objektivt, en Vurdering af Landets og Egnens Jorder, der satte en Sum for det enkelte Jordstykke, som var uafhængig af de enkelte Besiddelsers øjeblikkelige Grænser. Denne Metode optoges i Lov af 22. December 1915 § 1, der som et Tillæg til den almindelige Ejendomsskylds-Vurdering i 1916 bestemte, at „ved denne Vurdering skal Vurderingsraadene særskilt fastsætte, hvad Jorden kan antages at være værd i ubebygget Stand under Hensyn til Beskaffenhed og Beliggenhed og til en i økonomisk Henseende god

Anvendelse. Nærmere Regler for Vurderingen fastsættes af Finansministeren“. Dette sidste skete ved Finansministeriets Regler af 26. Februar 1916, der bekendtgjordes i Over-Skyldraadets Cirkulære af 1. Marts 1916, og hvori det bl. a. hedder: „For Landbrugs-ejendomme . . . skal Jord, for hvilken Forholdene er ensartede, ansættes til samme Beløb pr. Arealenhed, uden Hensyn til, om Jorden hører til en større eller mindre Ejendom. Til Opnaaelse heraf vil Jorden til disse Ejendomme være at ansætte pr. Arealenhed efter, hvad Jord af Beskaffenhed og Beliggenhed som det paagældende Jordstykke maa antages efter Egnens Priser at ville koste i Handel i ubebygget Stand, naar Jorden tænkes at høre til en middelstor Bondegaard“.

Det udtaltes af Ministeriet, at der ved Ansættelsen af Jordværdierne i og for sig skulde ske Fradrag for foretagne Forbedringer i Lighed med, hvad der skete ved Prøvevurderingerne i 1911 og 1912, idet man derved vilde søge at imødekomme den george'istiske Sondring mellem de natur- og samfundsskabte og de arbejdsskabte Værdier. Men man mente ikke at kunne bebyrde Vurderingsraadene med dette særlige Arbejde ved den da forestaaende Jordvurdering, der skulde foretages samtidig med Ejendomsskyldsvurderingen. Ejerne skulde derimod kunne meddele Oplysninger om slige Forbedringer paa Ejendomsskyldsskemaerne, og det paalagdes Vurderingsraadene at angive, ved hvilke Ejendomme der efter Ejerens Oplysninger eller Vurderingsraadenes Kendskab til Forholdene forelaa Forbedringer af mere væsentlig Art, som endnu virkede værdiforhøjende; herved tilsigtedes det at tilveje-

bringe et Grundlag for en senere Undersøgelse af dette vidtløftige eller i alt Fald vanskelige Forhold.

Det Arbejde med en Jordvurdering, som herefter udførtes af Vurderingsraadene pr. 1. Juli 1916, var et forceret Arbejde, da det skulde tilvejebringes samtidig med Ejendomsskyldsvurderingen. Det var uundgaaeligt, at det ogsaa til en vis Grad blev et noget overfladisk Arbejde, i alt Fald i visse af Skyldkredsene eller Kommunerne. Det var jo første Gang, at hele Landets Jord skulde vurderes særskilt, og vel havde man de to Prøvevurderinger af 1911 og 1912 at støtte sig til, men der kom dog en Del Famlen over dette „første Arbejde“. Dertil kom, at det fra de fleste Sider opfattedes som en blot Prøvevurdering, til hvis enkelte Resultater der ikke skulde knyttes nogen Skat eller anden direkte praktisk Afgørelse. Over-Skyldraadet har da — i Overensstemmelse med Resolution af Finansministeriet — heller ikke taget Klager over Jordværdiansættelser under Paakendelse.

Materialet har saaledes en vis foreløbig Form. Dets Indhold er ogsaa præget af, at man hyppig har nøjedes med et vist almindeligere Skøn over hele den enkelte Ejendoms Jordværdi, uden at gaa i Enkelthederne, hvilket navnlig havde kunnet være gavnligt, hvor en Ejendoms Tilliggende var af væsentlig forskellig Beskaffenhed eller Beliggenhed. Nogle Steder er man gaaet ud fra Ejendomsskyldsvurderingen for „den middelstore Bondegaard“¹⁾. Man har søgt at finde, hvilken Del af en saadan Gaards Værdi der

¹⁾ Man regner i Almindelighed den middelstore Bondegaard til ca. 50 Td. Ld. paa Øerne og noget større i Jylland.

faldt paa Bygninger og faste Indretninger, og har fra-draget denne Del. Men hvis man fradrog alt, hvad det vilde koste at fremskaffe Bygningerne, kom man, som det skete visse Steder paa Fyen, for lavt med Jordværdien sammenlignet med Størsteparten af det øvrige Land. I Almindelighed skønnede man derfor direkte over Jordens Værdi, men kunde da maaske til den anden Side lægge for stor Vægt paa de Priser, der paa Egnen var betalt for nøgen Jord, idet saadan Jord oftest sælges i langt mindre og allerede derfor normalt ogsaa forholdsvis dyrere Lodder.

Alt i alt synes mig dog, at Jordvurderingen efter Omstændighederne ingenlunde var noget daarligt Arbejde, trods mange Fejl i Enkeltheder. Det maa vel nok antages, at man gennemgaaende snarere er kommet noget for lavt end for højt; men det maa dog bemærkes, at den Tendens, der ved Vurdering til Skat vil være til at gaa for lavt, ikke virkede saa meget ved Jordvurderingen i 1916, netop fordi denne Vurdering forudsattes „ikke at skulle bruges til noget direkte praktisk“. Tidsforholdene var desuden ret gunstige. Endnu var man ikke kommet til de mærkværdig høje og svingende Priser som i de paafølgende 2 Aar. Værdierne havde i en Aarrække været stigende med mange frivillige Salg, og Vurdering er erfaringsmæssig lettere i Opgangs- end i Nedgangstider med disses Købeulyst og delvis fingerede Værdinoteringer. Ganske vist var der ikke saa mange enkelte vejledende Salg af nøgen Jord, og Fastsættelsen af „den forstandige Købers“ Pris for 50 Td. Ld. Bondegaardsjord var en Abstraktion i Forhold til næsten alle virkelige Salg, der jo var foregaaede af Ejendomme i alle Størrelser,

som oftest bebyggede og iøvrigt udstyrede paa alle Maader. Men paa den anden Side udgør den middelstore Bondegaard en saa stor og central Del af vore Landbrug, at Skønnet over, hvad dens Jordtilliggende af en given Bonitet og Beliggenhed var værd efter Egnens Priser, faldt ret naturligt og havde adskillige Støttepunkter for sin Afgørelse.

Selv om der kan være adskillige Fejl i Enkelthederne, og selv om de Principper, der har været de raadende for det enkelte Vurderingsraad, indbyrdes kan afvige noget, er der en stærk Forhaandsformodning for, at hele Jordvurderingens samlede Beløb ligger det rette saa nær, som saadant skrøbeligt Menneskeværk overhovedet kan. Thi i samme Grad som man tør gaa ud fra, at der ikke har raadet nogen almindeligere Tendens til at komme for lavt (eller for højt), vil Variationerne i samtlige de praktiske Vurderingsmænds Skøn Landet over udligne hinanden efter Loven om „de store Tal“.

Det er af Betydning i denne Forbindelse at besinde sig paa, at Værdi i Handel og Vandel nu en Gang ikke er noget helt objektivt Begreb. Det kan ikke bygges direkte paa det, som egentlig tilstræbes: en objektiv rigtig Bedømmelse af Ejendommens Ydelsesmuligheder i Øjeblikket og den nærmere Fremtid, udfra et omfattende Kendskab til Ejendommens samlede Fordele og Mangler, i Forbindelse med alle andre økonomiske Forhold og Udsigter. Der er skudt et subjektivt Led imellem, den „appetitus“ Køberne har, Skønnet over, hvor meget Ejendommen kan indbringe og forrente, ved den Drift Køberen efter sine Forhold kan anstille, eller ved en Udstykning eller endelig blot

eiter en Spekulering i stigende Priser. Dette Skøn sammen med alle andre foreliggende Skøn sammenfattes i Udtrykkene Egnens eller Landets Priser, de Vurderinger anstillede af alle deres Sælgere og Købere der ligger i de faktisk betalte Priser. Den sande Værdi — Bestemmelsen af Ydeevnen efter en klog og nøgtern Betragtning over faktiske Jordbundsforhold og alle Livets og Handelens Chancer — ses kun igennem et Gennemsnit at Menneskenes Skøn, deres Vilje til at kræve og betale givne Priser. Kun gaar man ud fra, at under nogenlunde normale Forhold vil Optimisme og Pessimisme, vild Spekulation og treven eller ængstelig Tilbageholdenhed, tilnærmelsesvis opveje hinanden.

III.

Det blev dog snart nødvendigt — imod Forudsætningen altsaa — at anvende Jordvurderingen af 1916 som praktisk Grundlag for en Ydelse til Staten, vel ikke en direkte Skat men dog en meget alvorlig Tyngde for alle vore Landbrugsejendomme: Kornafleveringen til at sikre Landet det fornødne Brødkorn. Jordvurderingen blev Kornligningsgrundlaget.

I det følgende ses der bort fra de Forslag, der har været gjorte om et andet Grundlag¹⁾, særlig det i og for sig interessante og værdifulde Madsen-Mygdalske om en skønsmæssig Fordeling af det hele krævede Kvantum, først paa enhver af Landets Kommuner efter den gennemsnitlige Kornavl for Aarene 1912—16, og dernæst paa hver Ejendom i den enkelte Kommune efter „Foldenheder“, d. v. s. en skønsmæssig Bestem-

¹⁾ Se Rigsdagstidende 1917-18, Tillæg A Sp. 4055 ff.

melse af Ejendommens faktiske Kornareals sandsynlige Foldudbytte. Denne Fremgangsmaade, helt lykkeligt gennemført, vilde kunne give et ofte ligesaa retfærdigt eller undertiden retfærdigere Resultat, men lider dog af Mangler sammenlignet med Ligning efter Jordvurdering, dels fordi hin Metode intet Hensyn, saaledes som den valgte, tager til, at Ejendomme med Græs, Hø og andre særlige Foderemner oftest kan taale en procentvis større Aflevering end Ejendomme, der væsentligt kun avler Korn, dels fordi hin Metode (jfr. Adolf Tesdorffs Forslag)¹⁾ vilde indeholde en langt større Fristelse til at forsømme, og en langt mindre Opfordring til at fremme Ejendommens Kornproduktion.

Jeg skal ikke heller dvæle meget ved de iagttagne Mangler ved Kornligningen 1917, som man søgte at bøde paa ved Kornloven af 20. Marts 1918, men væsentlig indskrænke mig til at tale om denne sidste, idet jeg dog derunder lejlighedsvis vender tilbage til Kornloven af 1917 og de Erfaringer, som denne Lovs Gennemførelse i Praxis gav.

Kornloven af 20. Marts 1918 § 1 kræver hele Avlen af Rug og Hvede afleveret, men af de øvrige Kornsorter kun saa meget (§ 3), at man ialt faar ca. 7.65 Millioner hkg Korn. Under Forudsætning af, at Rugen og Hveden ikke vilde dække disse 7.65 Mill., har Loven dog ikke sikret sig, at den, med Udfyldningen af de øvrige Kornsorter, netop fik saa meget som 7.65 Mill. og hverken mere eller mindre. Thi den „Ligning“, som § 3 hjemler, indeholder ikke, at netop dette Kvantum skal fremskaffes. Man har blot, gaende ud fra den foreliggende Jordvurdering og under Hen-

¹⁾ Se Rigsdagstidende 1917-18, Tillæg A Sp. 4104 ff.

syntagen til de indrømmede Fradrag, forud beregnet, at hele Ligningen vilde give ca. 7.65 Mill.

Om denne Beregning holder Stik, kan endnu ikke med Bestemthed afgøres. Det ved Kornligningen paalignede Kvantum Korn andrager ialt ca. 9¹/₂ Mill. hkg. Men alt dette vil dog ikke komme ind. For det første vil Bestemmelsen om, at Jordbrugerne kan fri sig for Kornlevering af det 4. Tusinde Kr. af Jordværdien ved at levere Svin, medføre en Nedgang; men dernæst vil der være en Del Jordbrugere — som det har vist sig c. 20⁰/₀ — der ikke har ment at kunne levere alt det paalignede og derfor har gjort Anmeldelse i Henhold til Kornlovens § 7 om at aflevere hele Avlen med Fradrag af fornøden Saasæd og Hestefoder. Nogen Afgang er ogsaa bleven Følgen af Klagebehandlingen. Efter hvad man kan skønne, synes der dog at ville komme noget mere ind end de beregnede 7.65 Mill. hkg.

Hvis Jordvurderingen i 1916 havde været udført i god Ro og Mag som en allerede flere Gange indøvet Foranstaltning, vilde den have haft meget gode Betingelser for at tjene som Grundlag for Kornligningen. Langt bedre end Ejendomsskyldsvurderingen tog den Sigte paa Jordens Ydeevne til Kornavl, vor Landbrugsjords vigtigste Ydeevne, og ved at man tog til Udgangspunkt Jordens Værdi i Handel og Vandel for den middelstore Bondegaard, og uden at gøre det george'istiske Fradrag for de i Jorden nedfældede arbejdsskabte Værdier, havde man et godt Grundlag for en ensartet Paaligning tilnærmelsesvis efter Ydeevnen. Nu skulde imidlertid selve Prøvevurderingen i 1916 lægges til Grund i 1918 ligesom i 1917, og vel skulde

den revideres (Lovens § 2) „for at tilvejebringe større Ligelighed i Ansættelserne“, men dette skulde og maatte udføres i stor Hast. Arbejdet med Kornloven af 1917 og en Række andre Erfaringer, særlig Over-Skyldraadets under Revisionen af selve Ejendomsskyldsvurderingen af 1916, havde vist, at der kunde være adskilligt at rette. Dette Arbejde skulde efter Loven — og dette var egentlig selvfølgelig — udføres af Vurderingsraadene. Dog blev det ikke under Overledelse af disses sædvanlige Vejleder, Over-Skyldraadet, men af en særlig nedsat Revisionskommission paa 7 Medlemmer, 4 udpegede af Rigsdagen, 3 (deriblandt Formanden) valgte af Indenrigsministeren.¹⁾

Efter Lovens Ord var det som sagt en Revision af Jordvurderingen 1916 ikke en speciel Vurdering af Kornydeevnen, der skulde foretages. Heraf fulgte, at man ikke kunde fravige Grundlaget for Vurderingen i 1916: Værdien i Handel og Vandel, og at Opgaven altsaa ikke var at ansætte Værdien for hvert enkelt Jordbrugs „kornproducerende Evne“ el. lign. Den Forskel i Værdi for ensartet Jord forskellige Steder i Landet, der skyldes Forskelligheder i Handelsprisen, var derfor heller ikke en Uligelighed, der kunde fjernes ved denne Revision.

Det maatte paa Forhaand staa klart, at Fejlene kunde ligge saa at sige i tre Etager: For det første kunde Kommunens Niveau vel være rigtigt, men Skønnet over nogle af Ejendommene urigtigt. Fejlene kunde her let være større end ved Ejendomsskylds-

¹⁾ Se til det følgende den „Beretning“, som Revisionskommissionen i December 1918 har indgivet til Indenrigsministeriet om Revisionens og Ligningens Forløb.

vurderingen, bl. a. fordi der ikke i 1916 var anvendt saa megen Omhu og Opgaven var ny for Vurderingsmændene, maaske ogsaa noget fordi Ejerne da ikke gennemsnitlig var nær saa interesserede i Jordvurderingen som i Ejendomsskyldsvurderingen. Dernæst kunde Kommunens Niveau være urigtigt. Ved den ny Opgave med Jordvurdering, hvor det næsten altid galdt en delvis tænkt Værdi — Ejendommene tænktes ubebyggede, skønt de var bebyggede og havde været saaledes i Handelen —, kunde de lokale Vurderingsmænd have skønnet gennemgaaende for lavt eller for højt over Jordværdierne. Endelig kunde Skyldkredsen, maaske paavirket af Vurderingsformandens særlige Skøn og iøvrigt som Følge af at Flertallet af Kommunerne var for højt eller lavt ansatte, i sin Helhed staa urigtigt, uagtet dog maaske nogle af Kommunerne stod rigtigt. Derimod har der ikke været nogen Grund til at søge hele Landets samlede Jordværdi sat op eller ned. Ikke just fordi man ved Ligningstallet 7.^{es} Mill. var gaaet ud fra Totalsummen i 1916, men, som bemærket ovenfor, fordi de talrige Vurderingsmænds tendensfrie sagkyndige Skøn i 1916 kan antages at have svinget ligeligt omkring det tilnærmelsesvis rette.

Havde man nu haft Tid nok, vilde det vistnok have haft sine Fordele at begynde fra neden, og i de tre Trin først gennem Vurderingsmændenes Arbejde rette de enkelte Ejendomme ind, saa at det indbyrdes Forhold i Kommunen kom i Orden; dernæst paa samme Maade Skyldkredsens enkelte Kommuner under Vurderingsformandens særlige Ledelse; og tilsidst ved Revisionskommissionens direkte Indgriben alle Landets Skyldkredse til én stor Overensstemmelse. Da imid-

lertid Tiden var meget knap: Arbejdet begyndte i Midten af April; Forberedelserne varede til ind i Maj; Vurderingsraadene skulde være færdige 1. Juni; Ligningslisterne fremlægges for Beboerne før 1. Juli; Klager til Amtsnævnene over Ansættelserne, disses eventuelle Paaanke til Revisionskommissionen og dennes Paakendelse af Klagerne tilendebringes til 15. August¹⁾ — maatte man gaa den modsatte eller dog en anden Vej. Man maatte i Revisionskommissionen begynde med oversigtlig at prøve alle Landets Skyldkredses Niveau, saaledes som de var sat ved Jordvurderingen i 1916: dels efter de enkelte Erfaringer, som var indhentede fra, hvad Over-Skyldraadets Revisionsarbejde havde fremskaffet, idet Jordværdiansættelserne som Regel vilde være at ændre i samme Retning som Ejendomsskyldsvurderingerne; dels ud fra Forhandlingerne paa en Sammenkomst i København den 24. og 25. April mellem Revisionskommissionen, Vurderingsformændene og Repræsentanter for Amtsnævnene samt for Administrationen; dels endelig ved en Gennemgang af et stort statistisk Materiale over Skyldkredsene, omhandlende: Hektar pr. Td. Hartkorn, Jordværdi pr. Td. Hartkorn, pr. Hektar og i % af Ejendomsskyldsvurderingssummen, Vurderingssummen pr. Td. Hartkorn og, hvor det forelaa, Salgssummen pr. Td. Hartkorn — og af et lignende Materiale for hver

¹⁾ Dette sidste er ikke lykkedes. Alene Antallet af Klager maatte umuliggøre dette, selv om den givne Klagefrist var den kortest mulige, 8 Dage saavel for Klage til Amtsnævnet som for Appel til Revisionskommissionen. Der synes at være indgivet ca. 11 000 Klager, foruden adskillige Fællesklager over Ansættelsen af Kommuner i det hele eller Dele deraf.

Kommune i Skyldkredsen, med Oplysning om de for Aarene 1913—16 af Kommunalbestyrelserne opgivne Foldtal. Altsammen Oplysninger, der vel maatte benyttes med megen Kritik, men som dog i deres Sum gav en værdifuld Rettesnor.

Herefter udsendtes der til en Række Skyldkredse Meddelelse om paatænkte Ændringer, dels Forhøjelser, dels — dog sjældnere — Nedsættelser. Til disse paatænkte Ændringer tog saa Vurderingsraadene Stilling. Samtidig gjorde man dem undertiden opmærksomme paa, hvilke Kommuner i Skyldkredsen der syntes at staa for højt eller for lavt i Forhold til de andre. Og først efter disse Forhandlinger fastslog Revisivionskommissionen visse procentvise Ændringer af Skyldkredsen, og undtagelsesvis af enkelte Kommuner, varierende mellem 10 % Nedsættelse og 25 % Forhøjelse. Ogsaa Amtsnævnenes Skøn har man i flere Tilfælde søgt at drage sig til Nytte. Følgen af, at dette Arbejdes Afslutning i flere Tilfælde maatte trække ud, særlig hvor de lokale Myndigheder slet ikke eller dog ikke straks skønnede at kunne tilegne sig Revisionskommissionens Syn, var den uheldige, at Ligningslisterne flere Steder maatte ændres, ofte endog i Ejernes Disfavør, efter at de én Gang var fremlagte.

Samtidig arbejdede Vurderingsformændene i Forbindelse med Vurderingsmændene paa at bringe de enkelte Ejendomme indenfor Kommunerne og de enkelte Kommuner indenfor Skyldkredsene i det rette indbyrdes Forhold. Vurderingsmyndighedernes Arbejde udførtes i det store og hele prisværdig hurtigt og gennemgaaende med saa stor en personlig Indsats, at der kun blev et Mindretal af Tilfælde og Kredse til-

bage, hvor Revisionskommissionen maatte gribe ind eiter Vurderingsraadens Revision; og forholdsvis faa er de Tilfælde, hvor Kommissionen har maattet gennemføre Løsninger, som Vurderingsformænd og Vurderingsmænd har vedblevet at tage Afstand fra.

Det har været Revisionskommissionen magtpaaliggende at faa denne Del af Opgaven løst saa godt, som det lod sig gøre med den meget knappe Tid. At Kommissionen her i første Række selv har taget sig af Reguleringen af Skyldkredsene indbyrdes, medens den i det væsentlige har maattet overlade Vurderingsmyndighederne at regulere de enkelte Kommuner indenfor Skyldkredsen paa det af Kommissionen for Skyldkredsen som Helhed givne Grundlag, vil let forstås, idet Reguleringen i sidstnævnte Henseende kræver det indgaaende Lokalkendskab, som Vurderingsmyndighederne maa antages at sidde inde med.

Det har været nødvendigt for Kommissionen overfor visse af de lokale Myndigheder og navnlig overfor Ejernes Bestræbelser langt mere at repræsentere Krav om Forhøjelse end om Nedsættelse. Men dette er, med fuld Bevidsthed, ikke gjort stærkere end saaledes, at man har opvejet den saa naturlige, men ogsaa stærke Tendens fra Ejernes Side til at slippe billigst muligt. Navnlig da Høsten truedes af Tørken, var denne Bevægelse i Landet stærk. Resultatet har, som hosstaaende Tavle viser, været det, at man i Totaltallet er kommet den ureviderede Vurdering i 1916 (ogsaa med de i 1917 derpaa gjorde Fradrag) overordentlig nær; den Afdrift, som hin Ejernes Tendens medførte, men ogsaa kun den, er blevet modvirket. Og Revisionen har for saa vidt — gennemsnitlig i alt

Fald — naaet det retfærdige Resultat af denne Del af dens Bestræbelser (se S. 443). Det skal herom paa dette Sted kun fremhæves, at da der ikke i Aarene 1916—18 i det store og hele har fundet uligelige Værdiforskydninger Sted — Værdien er i denne Periode steget stærkt, men nogenlunde ensartet —, har det at arbejde med Værdien i 1916, fremfor den i 1918, ingen anden væsentlig Betænkelse haft end den, som altid ligger i den større Vanskelighed ved at skønne over to Aar gamle Værdier fremfor over Nutidens.

IV.

Det maa vel erkendes, at Jordvurderingen af 1916 som Kornligningsgrundlag har visse Mangler, som man ikke har forsøgt at fjerne ved Kornloven. De indbyrdes Forskydninger i Ejendommens Værdi, som her og der er indtraadte i 1916—18, og som bl. a. kan staa i Forbindelse med den kornproducerende Evne, tages der saaledes intet Hensyn til. Dette gælder f. Eks. Følgerne af slet eller mislykket Drift (Gødningskraftens Nedgang, Urenhed). Dette Forhold kom iøvrigt i 1916 heller ikke stærkere i Betragtning, end for saa vidt det nedsatte Handelsværdien. Det vil altsaa for de nærmest følgende Aar kunne nedsætte den kornproducerende Evne betydelig mere, end det nedsætter Handelsværdien, der jo paavirkes af stigende Ydeevne, eftersom Ejendommen gennem en længere Aarrække maatte forventes at komme paa Fode. Imidlertid er disse Mangler ved Jordvurderingen som Ligningsgrundlag formentlig hverken meget omfattende eller dybtindgribende, og et Forsøg paa at komme

Oversigt over Resultatet af Revisionen af Jordværdiansættelserne og Fradragene efter Kornlovens § 2
(omfattende Ejendomme med Jordtiliggende af 2500 Kr. Jordværdi og derover).

	Antal Ejendomme	Jordværdien for Bertigtelsen	Den bertigtede Jordværdi	Fradrag i Jord- værdien eller Kornlovs § 2	Den hertfter leveringsplig- tige Jordværdi	Forhøjele af Jordværdien	Fradragene i % af den bertigt. Jordværdi	Sammenstilling af Fradragene i 1917 og 1918		Stigning i Fra- dragene	
								Mill. Kr.	Mill. Kr.		
København Amt	5 229	129.4	432.0	31.8	101.4	2.4	24.0	34	9.5	11.5	21.0
Frederiksborg —	5 477	87.0	87.5	8.1	79.4	÷ 0.1	9.2	42	3.0	6.1	57.5
Holbæk —	8 685	135.0	135.8	9.5	125.8	÷ 0.2	7.0	41	3.1	4.4	18.0
Soro —	6 872	124.0	124.0	5.3	119.3	—	4.2	25	1.2	1.4	16.3
Presto —	8 320	160.0	157.4	8.0	148.5	÷ 2.0	5.7	48	3.2	4.0	26.0
Bornholm —	2 643	34.8	34.6	3.5	31.1	÷ 0.5	10.2	21	2.0	3.4	29.0
Maribo —	7 729	188.0	188.0	11.5	177.1	0.3	6.1	57	9.4	9.5	1.2
Svendborg —	8 893	136.8	144.0	9.2	135.4	5.3	6.8	63	6.0	7.0	16.5
Odense —	9 774	168.5	172.0	12.2	160.7	2.0	7.1	80	7.5	11.7	54.8
Øerne	63 622	1 165.9	1 178.4	100.0	1 078.4	1.1	8.5	411	47.9	59.0	25.0
Vejle Amt	9 263	143.4	145.7	10.7	135.0	1.0	7.8	59	6.4	8.5	31.0
Aarhus —	10 383	159.3	158.1	16.0	141.5	÷ 0.8	10.5	71	10.0	13.0	38.5
Randers —	9 786	149.0	150.9	16.0	134.0	0.7	10.6	69	11.1	12.7	8.6
Aalborg —	9 851	117.8	118.1	24.1	94.0	0.2	20.4	66	28.0	20.0	÷ 28.5
Hjørring —	10 288	111.8	110.1	18.0	91.5	÷ 1.5	16.9	56	17.0	17.0	1.3
Thisted —	6 995	86.0	85.0	10.8	74.8	÷ 1.2	12.7	50	8.0	9.3	9.4
Viborg —	11 629	133.5	131.4	16.5	114.9	÷ 1.0	12.5	84	20.1	16.4	÷ 18.1
Ringkøbing —	12 027	124.0	124.0	17.7	106.3	—	14.3	88	15.7	17.3	10.0
Ribe —	9 973	109.7	109.5	18.7	90.8	÷ 0.1	17.1	58	13.3	17.0	27.0
Jylland	90 195	1 136.0	1 133.4	149.7	983.7	÷ 0.2	13.2	601	132.2	133.0	0.0
Hele Landet	153 817	2 301.0	2 311.8	249.7	2 062.1	0.4	10.8	1 012	179.3	192.0	7.4

helt bort fra at lade Brugeren bære Følgen af den øjeblikkelige ringere Ydeevne vilde svække Impulsen hos ham til at fjerne den, til at forøge Kornproduktiviteten. Dog kan det sikkert ikke nægtes, at Manglen paa Kunstgødning og særlig paa Kraftfoder har paavirket Jordens Ydeevne noget stærkere i magre Egne end i de egentlig kornproducerende Egne, og at der herved kan være fremkommet nogen Uretfærdighed.

Der er imidlertid ganske anderledes vigtige Fradrag i de enkelte Landejendommers Jordvurderingssum, som efter Loven skal og maa gøres, jfr. dens § 2. Disse Fradrag falder i to vel adskilte Grupper. Den sidste vedrører visse Egenskaber, som forøger Værdien uden at forøge Kornydeevnen (omvendt har man, som lige berørt, ikke ment i Loven at kunne hjemle Fradrag for Forhold, som formindsker Jordens øjeblikkelige Værdi som Landbrugsjord uden i samme Omfang at nedsætte Handelsværdien). Den første, der kunde kaldes „de geografiske Fradrag“, er nødvendiggjort derved, at Vurderingen i 1916 satte en samlet Sum for hver enkelt Ejendoms hele Tilliggende.

Den første Gruppe. I Følge § 2 skal nemlig „ved Beregningen af Leveringspligten fradrages Jordværdien for Hede, udyrkede Kær-, Mose- og Skovarealer, Jordværdien for Engareal udover 10 % af Ejendommens samlede Areal af Ager og Eng, samt Værdien af Arealer, som er beslaglagte af Staten til særligt Brug“. Skulde der nemlig opnaas Retfærdighed i Paaligningen, maatte man begrænse Ligningen til dem af Ejendommens Arealer, som enten var egnede til Kornproduktion eller som dog tjente til at forsyne

Ejendommens Husdyr med et Foder, der kunde erstatte Forbrug af Kornavlen til Gaardens Drift. De af Staten beslaglagte Arealer burde derfor undtages helt. Det samme maatte gælde uproduktiv Hede, samt Mose og Skov, for saa vidt de producerede Tørv eller Træ og ikke f. Eks. Græs. Anderledes med Eng eller med Kær og Mose der benyttedes til Dyrkning med Græs. Græs og Hø hjælper Ejeren til at kunne aflevere mere Korn uden Skade for Gaard og Besætning, end en Ejer uden Eng men med samme Kornareal kan gøre. Det stemmer med Princippet heri, naar § 2, 2. Stk. i Slutningen siger „Værdi som Landbrugsjord“ ikke „som kornydende“. Da Kornavlen er begrænset af Agerarealets Størrelse, er det imidlertid klart, at denne Betragtning kun indenfor en vis Grænse kan hævdes, hvor Engarealet udgør en betydeligere Andel af det samlede Areal. Loven har derfor indrømmet Fradrag for Eng ud over 10 % af Ejendommens samlede Areal af Ager og Eng. At det netop er 10 %, man er standset ved, er naturligvis til en vis Grad vilkaarligt, men rammer iøvrigt formentlig nogenlunde Grænsen for det normale Engtilliggende.

Den anden Gruppe omfatter de Tilfælde, hvor der fradrages Beliggenheds- og Bebyggelsesværdier samt andre særlige Værdier. Den forøgede Værdi, som beror paa, at der kan udstykkes til Byggepladser, eller at en nærliggende By giver bedre Afsætningsforhold, bør fradrages, da den ikke forøger Kornafleverings- evnen; derimod skal f. Eks. ikke den særlige Værdi af Nærheden ved By fradrages, som skyldes bedre Adgang til Gødnings- eller Foderemner. Fradrages skal ogsaa den særlige Værdi af Aflejringer paa Ejen-

dommen, af f. Eks. Grus, Mergel, Teglværksler, Brun-
kul eller Cementkalk. At derimod Ejendommen har
en særlig høj Værdi paa Grund af sin udmærkede
Dyrkning, Renhed eller Gødningskraft, bør ikke hjemle
Fradrag, thi dette forøger Afleveringsevnen, endog
maaske udover den Tilvækst, som disse Forhold kan
have bevirket for Jordvurderingen.

Loven hjemler ikke Fradrag for Byggeplads, Have
og egne Veje. Dette kan begrundes ved, at vel er
disse Arealer uproduktive eller dog ikke kornprodu-
cerende, men de har dog gennemgaaende indirekte
Betydning for Ejendommens kornproducerende Evne.

Om det nu i 1918 er lykkedes helt at foretage
disse Fradrag paa rette Maade og i rette Omfang, kan
maaske i nogle Tilfælde være tvivlsomt. Ulykken var,
at man her tiltrængte en vidtgaaende Revision, fordi
man i 1917 mange Steder ingen Interesse havde haft
i at faa dem rigtigt foretagne. Efter dagældende Lov
kunde der nemlig forbeholdes Vaarsæd til Gaardens
eget Brug indtil 450 kg pr. 1 000 Kr. Jordværdi, og
en høj Ansættelse af denne kunde efter Omstændig-
hederne snarere formindske end forøge Afleverings-
pligten. Efter Kornloven af 1918 kan man vel altid,
hvor Høsten ikke giver større Overskud, sikre sig
„fornøden Saasæd og det til Ejendommens forsvarlige
Drift fornødne Hestefoder“ (§ 7); men man faar saa
intet til Kvæg, Svin eller Høns. Og da den Bruger,
som benytter § 7 og skal aflevere hele sin øvrige
Høst, kommer under en besværlig Kontrol fra Korn-
nævnets Side, bliver Interessen i at faa tilstrækkelige
Fradrag (og en ikke for høj Jordvurdering) stor for
næsten alle Landets Landbrugere. Herved bemærkes,

at saavel Reglen i § 3 om, at de første 3000 Kroners Jordværdi — saaledes som den er berigtiget og reduceret gennem behørig Fradrag — er ligningsfri, som Reglen om, at yderligere 1000 Kroners Værdi kan frigøres ved Levering af 2 Svin, begge tjener til at hjælpe de smaa Landbrug, der mest vil tynges af en procentvis høj Kornafleveringspligt. Desuden stiger jo Ligningsprocenten for de større Ejendomme.

V.

Her skal der gaas lidt nærmere ind paa Omtalen af de Myndigheder, der i 1917 og 1918 reviderede Jordvurderingen af 1916 og bestemte Fradragene, dette for at faa et Skøn over, om disse Myndigheder og deres Arbejdes Organisation har været af en saadan Art, at de kan antages at have kunnet løse — tilmed i det store Hastværk — disse meget vanskelige Opgaver. Ved Kornligningen i 1917 lagdes Hovedarbejdet i Kommunalbestyrelsernes Haand. Disse fik sig fra Indenrigsministeriet tilstillet „Kornligningsskemaer“, et for hver Ejendom, hvorpaa statistisk Departement havde givet Areal- og Dyrkningsoplysninger, samt Udskrift af Vurderingsfortegnelserne, indeholdende bl. a. Jordvurderingen af 1916 for Ejendommene i Kommunen. Beregningen af hver Ejendoms Ligningsbeløb, derunder særlig af Fradragene, skulde efter Loven „foretages paa nærmere fastsat Maade under Medvirken af de i Lov af 15. Maj 1903 om Ejendomsskyld ommeldte Vurderingsformænd og Vurderingsmænd“. Den blev ved Indenrigsministeriets Cirkulære af 18. August 1917 henlagt til Kommunalbestyrelserne under Med-

virkning af Vurderingsmændene og, hvor det skønnes hensigtsmæssigt, af vedkommende Vurderingsformand i Kommunen, og det bestemtes videre, at „Amtsnævnene vil kunne yde Medvirkning til, at Lovens Bestemmelse om Fradrag i den leveringspligtige Jordværdi gennemføres efter ensartede Grundregler i Sognekommunerne“. Disse sidste havde herefter Magten og Ansvaret, og Ejendomsskylds-Vurderingsmyndighederne optraadte ikke som Institution, som et Vurderingsraad, men dets Medlemmer, især Sognets to Vurderingsmænd, skulde kun tilkaldes som Raadgivere.

Kornloven af 20. Marts 1918 § 2 gaar bort fra dette System, hvorefter Afgørelsen tilfalder Kommunalbestyrelsen, ledet af den amtskommunale Institution Amtsnævnet. Der indføres en Centralledelse, Revisionskommissionen, og under denne virker i første Række Vurderingsraadene, de ellers af Over-Skyldraadet ledede sædvanlige Ejendomsskylds-Vurderingsmyndigheder. Revisionskommissionen skal efter § 2 „forestaa en Revision af Jordværdiansættelsen, paakende eventuelle Klager og med Benyttelse af de berigtigede Kornligningsskemaer for 1917 kontrollere Fradragenes Rigtighed“. Vurderingsraadene skal som Grundlag for denne Revision efter Paalæg af Kommissionen gennemgaa Jordværdiansættelserne i Skyldkredsene og foretage de fornødne Ændringer i disse for at tilvejebringe større Ligelighed i Ansættelserne. Efter dette Arbejdes Tilendebringelse skal Kommunalbestyrelserne med Bistand af de kommunale Kornnævn udarbejde Ligningslisterne. Over disses Indhold kan der klages til Amtsnævnene, hvis Afgørelse kan indankes for Revisionskommissionen.

Med Billigelse af Indenrigsministeriet lagde Revisionskommissionen da Arbejdet saaledes til Rette, at Vurderingsraadene paa særlige skematiske Fortegnelser over de af Distrikternes Ejendomme, der kunde blive leveringspligtige, — og, som ovenfor omtalt, vejledet paa forskellig Vis af Revisionskommissionen — ikke blot opførte de reviderede Jordvurderinger af 1916, men ogsaa ansatte alle Fradrag. Og disse Fortegnelser skulde saa Kommunalbestyrelserne uden Kritik over deres materielle Indhold lægge til Grund for Ligningslisterne.

Der synes ikke at kunne rejses begrundet Tvivl om, at hele denne Ordning var lovmedholdelig, selv om Loven ikke udtrykkelig har sagt, at ogsaa Fradragene skulde bestemmes ikke af Kommunalbestyrelserne, men af Vurderingsraadene (og Revisionskommissionen). I alt Fald var det den efter Forholdene eneste fremkommelige Vej, og den frembød i sig selv store Fordele. Det var baade naturligt og tidssparende, at Vurderingsraadene samtidig med Ansættelsen af Jordværdierne fastsatte Fradragsbeløbene, der udgør en integrerende Del af Jordværdien, og dette saa meget mere som Vurderingsraadene ikke sjældent allerede ved Jordvurderingen i 1916 havde specificeret Jordværdien for Hede, Mose o. s. v. Hvis Fradragene skulde fastsættes af andre Mænd end dem, der ansatte hele Jordværdien, vilde der være en nærliggende Fare for, at de paagældende fradragsberettigede Arealer blev ansatte til en anden Værdi end den, hvormed de indgik i den samlede Jordværdi for hele Ejendommen. Resultatet vilde i mange Tilfælde blive for store Fradrag.

Hertil kommer, at der ingen Tvivl kan være om, at Sogneraad og Kornnævn, som de kommunale Institutioner de er, er underkastede et stærkt Tryk fra de leveringspligtiges Side i Retning af, at Ansættelsen hellere bliver for lav end for høj. Selv om man med Rette maatte være gaaet ud fra, at Leveringen af 7²/₃ Millioner kun er mellem $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$ af hele Normalhøsten, vilde en lille Høst, som vi havde det i 1917, og som Forsommerens Tørke i 1918 truede med at gentage, kunne forrykke Forholdstallet meget i ugunstig Retning. Og i alt Fald var der mange, som Pligten maatte forudsættes at ville trykke haardt og virkelig har trykket haardt, uagtet Høsten blev bedre, end man en Tid lang turde haabe. Der er en Del, som ikke kan opfylde og derfor maa bruge Reglen i § 7, hvilket baade generer den enkelte og skader Staten i at faa, hvad den virkelig her har Krav paa. Og der er endnu mange flere, som, naar de har opfyldt deres lovlige Leveringspligt, beholder for lidt tilbage til at kunne opretholde deres Landbrug uden stor Tilbagegang af deres Besætning, dennes dyriske Produkter og Gaardens Gødningskraft, alt til stor Skade ogsaa for vor Befolkning i Almindelighed. Trangen til at slippe billigt er derfor nationaløkonomisk saare velbegrundet og beror ingeniunde alene paa det iøvrigt berettigede Ønske om at være Herre over sin egen Gaard og Bedrift.

Imod hele denne Bevægelse maatte der dæmmes op. Hertil tjente paa bedste Maade Revisionskommissionen, der turde tage Odiet paa sig ved at holde igen, ved at paabyde Forhøjelser for at kontraballancere Nedsættelsestendenserne. Men uden Hjælp af

Vurderingsformændene og de lokale Vurderingsmænd var dette teknisk uigennemførligt, hvis man ikke ved mange Enkeltafgørelser skulde ende i haandgribelig og haardtrammende Uretfærdighed. Og uden Vurderingsmændene, der er valgte som Kommunernes Tilidsmænd, savnedes Muligheden for at overbevise de misfornøjede leveringspligtige gennem deres egne nære Fællers Opfattelse.

Det synes da ogsaa, at Vurderingsraadene gennemgaaende har været Opgaven fuldtud voksen. Den Øvelse i at vurdere rigtigt, som de i Ejendomsskyldsvurderingernes 15-aarige Praksis har vundet, den fagmæssige Stolthed, som denne store Kreds af Mænd sætter i at hævde deres objektive Skøn overfor Naboers og andres Kritik, har ladet dem modstaa Trykket nedefter. Og Revisionskommissionen, der har kunnet gøre sig bekendt med Over-Skyldraadets Erfaringer og Metoder, har kun behøvet at støtte denne Selvstændighedstendens hos Vurderingsraadene, og navnlig gennem Vurderingsformændene at holde den vanskelige Linje fast: Vi skal ikke blot tilstræbe Ligelighed i Kornleveringsbyrden hele Landet over; men vi skal ogsaa værne den Jordvurdering, som er under Udvikling — og som, naar den er gennemført grundigt og metodisk, vil kunne tjene vigtige Skatte-Interesser — mod at den bliver forfalsket i den Hensigt, at den derefter skete Kornligning ikke skal ramme mange for haardt.

Denne Fare var saa meget større, fordi Jordvurderingen ikke er noget fuldtud godt Kornligningsgrundlag. I sidste Henseende skal her endnu blot peges paa, at Værdien i Handel og Vandel, „Egnens

Priser“, som alt berørt ovenfor, i vore forskellige Landsdele stiller sig noget uensartet, selv om Jorden har samme Ydeevne. Af flere Grunde, hvorpaa man her ikke skal komme nærmere ind, er saaledes efter Over-Skyldraadets Erfaring Priserne i Jylland ofte forholdsvis højere end Priserne paa Øerne, maaske fordi Jyderne er mere Handelsfolk, maaske fordi de gennemsnitlig kan bringe mere ud af Jorden, navnlig den af mindre god Art. Jyderne faar derfor vistnok gennemsnitlig en noget større Kornleveringspligt end Øboerne paa ganske tilsvarende Gaarde. Overhovedet rammes de mindre gode Gaarde haardere end de bedre, og der bliver intet gjort imod den erfaringsmæssige Følge af Priserne, at en god Gaard gennemgaaende erhverves forholdsvis for billigt, en slet Gaard for dyrt.

Maaske kan Verdenskrigens Afslutning overflødiggøre en Kornligning i 1919; dette er dog langt fra sikkert. Maa vi da have den, synes Grundlaget fra 1918 at burde bibeholdes, omend her og der noget forbedret efter de vundne Erfaringer. At søge et helt nyt Grundlag, f. Eks. et af de hidtil foreslaaede men forkastede, kan næppe tilraades. Dels er det nye og uprøvede her som ellers betænkeligt, det indøvede for saa vidt bedre; dels synes Kornloven og dens Gennemførelse i 1918 at have valgt det System, som bedst sikrer en objektiv Bedømmelse af Leveringspligt og -evne, og som kan ramme det retfærdige, vel med visse Afvigelser, men dog med forholdsvis smaa.
